

University of Szeged
Doctoral School of History
Modern History Program

The Division Between Çelebi and Babagan Bektashis
An Analysis of Spiritual and Genealogical Perspectives
(19th-20th Centuries)

Abstract of the Ph.D. Dissertation

Emine Yüksel

Supervisor Prof. Dr. Papp Sándor

Szeged, 2024

A Bektaszizmus két fő ágra szakad: a Babagānra és a Çelebiyānra. E dichotómia eredete a Hacı Bektāş házassági állapotára vonatkozó kérdésekből fakad. A Babagān hívei Hacı Bektāş nőtlenségét állítják, míg a Çelebi vonal magát Hacı Bektāş biológiai leszármazottjának tekinti, így ők a próféta származékainak vallják magukat. Ezek a csoportok együtt léteznek a Bektashi Rend keretein belül. Általánosan elfogadott, hogy míg a Babagān frakció a ʿariqa (út) ügyeivel foglalkozik Hacı Bektāş szállásán belül, addig a Çelebi vonal a tekke (dervis szállás) vezetőjeként működik sheikh-ként, ezzel gyakorolva a tekke waqf (alapítványi) eszközeinek kezelését. Továbbá a Çelebi család a tekke és az Oszmán állam hivatalos kapcsolattartójaként működik a tekke ügyeiben, mint például a többi Bektashi szállás sheikhjeinek kinevezésében, az alapítványi ügyekben és a tekke épületeinek javításában.

A tanulmány célja, hogy újraértelmezze a Bektaszizmuson belüli Çelebi és Babagān közötti megosztottságot, és azt, hogy a Çelebi család befolyása hogyan növekedett az Alevi ocakok felett, különös figyelmet fordítva a doctrinális szempontokra és olyan fogalmakra, mint a szellemi és biológiai származás, nőtlenség, karizma és presztízs. Ez a dolgozat azt állítja, hogy a Çelebi és Babagān frakciók közötti megosztottság két különböző hatalmi forrás legitimálási kísérleteiből ered: az egyik a tudás (Babagān), a másik a vér (Çelebi) továbbítására alapozva Hacı Bektāş Velitől. Azt állítja, hogy a meglévő tudományos diskurzushoz képest, amely elsősorban a pénzügyi kérdéseket és a waqf (alapítvány) bevételeinek adminisztrációját emeli ki a megosztottság elsődleges okaként, ez a kutatás azt posztulálja, hogy a megosztottság a vallási hatalom alapjairól alkotott eltérő nézetekből is ered. Ahelyett, hogy kizárólag gazdasági szempontból vizsgálnánk a nézeteltéréseket, ez a kutatás azt vallja, hogy két különböző hatalmi mód, amelyek genealógiai és szellemi legitimitáson alapulnak, kulcsszerepet játszottak a Bektashi Rend irányvonalának formálásában. Ezek az eltérő megközelítések már a késő középkori és kora újkor dervisképződéseken is láthatók voltak, amelyek a Bektashi rendhez kapcsolódtak. Azonban a legitimitációval és hatalommal kapcsolatos ellentmondó nézetek fennmaradtak és megnyilvánultak a tizenkilencedik és huszadik század konfliktusaiban e frakciók között. E premisszára építve a dolgozat azt vizsgálja, hogy a két Bektashi ágat megalapozó doctrinális és történeti állítások hogyan merültek fel a tizenkilencedik és huszadik század során, felhasználva Bektashi risalékat (munkákat), icāzet-nāme-okat (engedélyezési bizonyítványokat), leveleket, memoárokat, misszionáriusi jelentéseket és levéltári anyagokat.